

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

fahs

Medlemsblad for Frederiksborg Amts Historiske Selskab

NUMMER 2 MAJ 2015

29.ÅRGANG

Nyt fra bestyrelsen

Kære medlemmer

Kontingent.

Det går rigtigt godt. Næsten alle har været hjælpsomme og skrevet medlemsnummer ved indbetalingerne. Det hjælper utrolig meget ved registreringen. Stor ROS.

Årbøger.

Nu har alle medlemmer forhåbentligt fået den nye årbog om ”Esrum Klosters storhed og fald”. Det er blevet en smuk og vellykket bog. Vi siger tak til redaktørerne, fordi vi kunne bruge den i vores forening. Og stor tak til omdelerne.

Arrangementer.

Vi laver i år som forsøg en heldagsudflugt langt ud over det gamle amts grænser (se bagsiden) og er spændte på, om det er en idé, I vil slutte op om.

Emailadresse.

Vi har indført en ny adresse, således at alle i bestyrelsen kan følge med i foreningens korrespondance. Vi håber på den måde at forhindre, at post går tabt, som det desværre i et vist omfang skete, da Eva Stennicke blev syg.

På bestyrelsens vegne

Niels Nielsen

Forsidebillede: Færge på slotssøen i Hillerød (1890)

Kontingent indbetaling: Nordea,

Registreringsnummer: 2670

Kontonummer: 4374709599

Side 2

fahs

FAHS

Medlemsblad for Frederiksborg Amts Historiske Samfund

Tryk: Nofoprint

Tilrettelæggelse og layout: Niels Nielsen (ansvh.) og Torben Bill-Jessen
FAHS udkommer 4 gange årligt, februar, maj, august, november.
Artikler sendes til redaktøren.

Bestyrelsen:

Niels Nielsen (formand & redaktør)
Margrethe Krogh Sørensen (næstfm.)
Anders Alsløv (kasserer)
Merete Gotthardt
Verner Bylov Larsen (sekretær)
Susan Johnsen
Jens Olsen

Kontakt til foreningen:

fahs.post@gmail.com
Niels Nielsen, tlf. 4752 8408
niels.nielsen@e-posthus.dk
Vedr. medlemskab: Margrethe Krogh
margrethekrogh@gmail.com

På www.fahs.dk finder man bl.a. opdaterede oplysninger om udflugter og foredrag.
Desuden registeret til årbøgerne 1906-2000 samt en oversigt over de ældre årbøger, som foreningen stadig har til salg ved henvendelse til Niels Nielsen.

Mindeord over Eva Stennicke

Af Margrethe Krogh Sørensen

Eva Stennicke 1953-2015

Da Eva Stennicke (dengang Deichmann) i midten af 1970-erne blev ansat på Helsingør Bibliotek, var det med det formål at få udarbejdet en lokalbibliografi for Frederiksborg Amt. Lokalbibliografien skulle registrere alt trykt materiale fra de første trykte bøger/småhefter, der udkom i Danmark omhandlende Frederiksborg Amt og frem til 1980. Projektet blev finansieret af Frederiksborg Amtsråd, der gennem hele processen bevilgede et årligt beløb.

Eva gik til opgaven med krum hals. Det var en kæmpe opgave. Det var inden edb-en. Mange småtryk, jubilæumsskrifter m.v. var ikke blevet indberettet til dansk bogfortegnelse. I dag har et trykkeri forpligtelse til at sende bøger til registrering, men tidligere så man stort på denne forpligtelse. Rundt omkring på amtets museer, arkiver og biblioteker stod der masser af lokal litteratur, som meget få kendte til. Eva drog af sted med sine små kort – alt blev noteret i hånden og hun besøgte i løbet af 5-6 år samtlige steder i amtet

Anders Alsløv og Eva Stennicke fotograferet af Niels Richter-Friis ved hyggeligt samvær i hans have ved Esrum sø i Nødebo, da der blev lavet aftale om en årbog.

og registrerede det, hun fandt. Resultatet, der udkom som bog i 1985, var på næsten 500 sider. Heldigvis besluttede Helsingør Bibliotek at føre arbejdet videre nu med økonomisk bidrag fra amtets biblioteker. Og Eva kastede sig over edb registrering. Det var heller ikke nemt dengang i 1980-erne.

Arbejdet med lokalbibliografien gav Eva interessen for lokalhistorie, der udmøntede sig i, at hun i 1988 blev medlem af bestyrelsen i Frederiksborg Amts Historiske Samfund, i de første mange år som menigt medlem, og så de sidste år som formand. Også her viste Eva sin dygtighed og flid. Hun var uhyre flittig, altid velforberedt og engageret. Udover at være formand redigerede hun også FAHS bladet, og skrev adskillige artikler til bladet.

Det kom derfor som et chok for mange, da hun for to år siden blev syg. Hun, der altid havde check på tingene, kunne ikke huske de simpleste ting. Først håbede vi selvfølgelig, at hun kunne blive rask, men det skete desværre ikke. Hun blev meget hurtigt uarbejdsdygtig, kom på plejehjem, hvor hun døde d. 5. februar i en alder af 61 år.

Lynge - min barndoms by

Af Vilhelm Nielsen

(Skrevet i sommeren 1988 - manuskript venligst udlåns af Allerød arkiv)

Ved et tilfælde fik jeg fat i bogen om Lynge - min barndoms by - "Lynge gennem 900 år". Ni hundrede år er jo en lang årrække, og man kan vel sige, at den ikke har udviklet sig til nogen særlig stor stad i den lange årrække, der er hengået, siden den først blev nævnt. Med Wessel kan man vel sige: "Den syntes født til bagateller, og noget stort blev den ej heller". Men alligevel. Den er trods alt den by, hvor jeg er født og opvokset.

Bogen bærer præg af, at dem, der har skrevet de forskellige artikler om byen, ikke selv har oplevet dem, men har dem på anden eller tredje hånd. Det bliver på den måde en slags oversigt over de svundne år. Livet i en sådan småby består af lutter småting, og det er disse små og mindre begivenheder, jeg kunne tænke mig at skrive lidt om. Det kunne jo være, der kunne være ting imellem, der havde interesse for andre end mig.

Om mig

Lidt om mig selv: Jeg er født i året 1895, og må vel så siges at være lidt oppe i årene. Uddannet som gartner. I en årrække blomsterhandler i Hillerød. Nu pensionist og stadig ved godt mod og med et nogenlunde godt helbred. Min mor var distriktsjordemoder i Lynge i mange år. Min

far var jordemodermand. Så begge var fast ansatte og levede et godt og rart liv sammen uden store udsving i deres tilværelse. Så meget om så lidt.

I skole

Som seksårig kom jeg i skole. Vi var mange børn i familien, og det var bare om at få nogen af dem ud af huset så hurtigt som muligt. Der var nok endda. Jeg kunne både læse og skrive, da jeg kom i skole. De store børn lærte de mindre, og der var ikke noget, der hed opdragelse i den forstand. Det hele foregik jo på felt fod, og vi lærte hurtigt at klare os selv. Mor var næsten altid på farten. Folk fik mange børn dengang. Det var jo før, der var radio og fjernsyn, og noget skulle man jo fordrive tiden med! Min gamle skole ligger, hvor den altid har ligget. Den ser i dag næsten bedre ud end for 80 år siden, da jeg ved en ældre søsters hånd blev indladt i dette visdomstempel.

Lærer Nissen

Min første lærer var den ældgamle lærer Nissen. Han blev hver morgen bugseret ind i skolen via en kørestol og anbragt på katederet, hvor han sad med en lineal og bankede i bordet og råbte: "Stille - Stille!" Det var der ingen, der tog sig af. Han var ganske ufarlig, da han ikke kunne forlade sin

plads. De store bønderdrengene sad ganske ugenert i timerne og spiste ostemadder og byttede frimærker og handlede om duer og kaninunger, ganske som det passede dem. Nå, Nissen holdt ikke længe. Der kom et par vikarer en kort overgang; den ene hed Ipsen – den anden hed Petersen.

var ingen, der fik tid til at handle mindre husdyr i timerne. Som var det i går, mindes jeg den første dag, lærer Gram underviste os. Vi mødte, så vidt jeg husker, kl. 9. Der blev ringet lidt før. Vi skulle være på vore pladser, når lærerne viste sig. Vi rejste os op og stod ret; det brugte man dengang.

Lynge skole med gymnastikredskaber i forgrunden og kirken i baggrunden. (Billedet venligst udlånt af Allerød Lokalarkiv.)

Lærer Gram

Efter dem kom den navnkundige lærer Gram. Han er slet ikke nævnt i bogen om Lynge, og det er synd. Han var en meget dygtig lærer, og vi børn kom til at elske ham. Og så blev der orden i sagerne. Ostemadderne forsvandt i timerne, og der

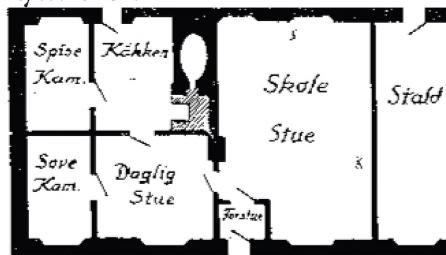
”Goddag, børn. Jeg er jeres nye lærer”, sagde Gram. ”Mit fulde navn er Ivar Marius Gram. Jeg håber, vi må få et godt samarbejde i den kommende tid”. Dernæst var der morgenbøn, og vi sang et salmevers, og dernæst tog undervisningen fat.

Og jeg skal love for, at der skete forandringer i de store stil.

Vi skrev dengang på tavler med grif-fel. Når tavlen var fuld, spyttede vi på den og viskede ud; som regel med vort trøjeærme, om ikke der var andet ved hånden. Vor nye lærer påbød, at dette ikke mere måtte finde sted. Vi fik besked om at medbringe en stænkeflasker og en ren klud. Der blev stor opstandelse i hjemmene! Hvad var meningen? Nu havde man spyttet på tavlen i mangfoldige år. Ivar Marius, som vi kaldte ham, måtte jo være gal! Nå, vi børn syntes, det var en herlig spas. Vi konkurrerede om at finde de flotteste stænkeflasker, der var at få. Særlig pigerne var opfindsomme. Man prydede flaskerne med små, muntre sløjfer i samme farver, som deres hårbånd. Dengang gik enhver skolepige med hårbånd. Det gør man vist ikke mere.

Lærer Gram var fynbo, og havde et lidt syngende mål, som vi børn her fra Nordsjælland syntes var meget pudsigt. Til gengæld rettede han stadig på vort sprog, som han kaldte "kulsvierbræk". Der var jo nok noget om det. Her i Nordsjælland har vi mange udtryk og vendinger i sproget, som ikke kendes andre steder i landet.

Rytterskole

Nå, tiden gik, og den gode lærer Gram vandt efterhånden fodfæste og anerkendelse i den gode stad, Lyngø. Dog blev der stor opstandelse, da lærer Gram vilde have den gamle skole kasseret. Den var fuld af svamp, påstod han. En vittig hund i sognerådet sagde: "Bare fjern lærer Gram fra skolen. Så er den svampefri med det samme". Det var jo ingen hemmelighed, at den gode Gram holdt meget af en lille én til ansigtet. Men Gram fik den gamle skole kasseret, og der blev bygget en ny. Det morsomme er jo bare, at den gamle skole ligger der endnu og bliver brugt til beboelse den dag i dag – 80 år efter. Hva' med svampen?

Skolen, vi gik i, var en af Fjerde Frederiks såkaldte rytterskoler. Der blev bygget 240 af dem i årene 1720 til 1730. De fik navnet rytterskoler, fordi de lå i distrikter, der skulle stille et vist antal ryttere i tilfælde af krig. De var ens bygget alle sammen: en stor skolestue i den ene ende, og i den anden boede læreren. Det var solidt kram. Nogle af dem står endnu og bruges til beboelse. Sammenlignet med nutidens skolepaladser, faldt de jo lidt igennem.

Originaler i byen

Der var to, der hed Hanne i Lyngø, Høker-Hanne og Smede-Hanne, hvoraf Smede-Hanne var langt den morsomste. Hun var født et sted i Småland og havnet her i landet og blevet gift med smeden. Dengang var der to smede i Lyngø. Hun havde, da jeg var barn,

været så længe her i landet, at hun havde glemt sit svenske modersmål, og dansk lærte hun aldrig. Hendes sprog var en slags skandinavisk iblandet selvgjorte udtryk, som ingen forstod. Men Gud, hvor var kællingen morsom; og som hun kunne fortælle. Hun var en hel Selma Lagerlöf, selv om det var på et andet plan, hendes fortællinger lå.

Byens cirkusdirektør

Er der i dag nogen, der véd, at Lynges har opfostret en cirkusdirektør? Nej, vell! Omtalte Smede-Hanne havde to sønner – Carl og Frederik. Carl var, hvad man i byen sagde, hel halytosset. Frederik havde derimod pæren i orden, og det var ham, der omkring århundredskiftet, startede sin cirkus, samtidig med cirkus Benneweis, der lever endnu.

I en hel del år gik det helt godt for cirkus Kansas, som jeg tror, han kaldte det. Om vinteren holdt cirkus Kansas til i Hillerød, ligervis som Benneweis gør i Hulerød. Et af hovednumrene i hans cirkus, var en dresseret gedebuk. Når man sagde "fem" til den, løftede den højre forben fem gange og nikkede med hovedet. Denne cirkusartist var om vinteren anbragt i Lynges hos direktørens mor, nemlig den før omtalte Smede-Hanne. Den var som regel stationeret på pladsen ved gadekæret. Vi børn fodrede den med margarine, madder og futmælk. Det var ganske utroligt, hvad den kunne sætte til livs. Der var i sin tid to gadekær i Lynges – det nuværende og et, det lå i den

sydlige del af byen; det er nu udtørret, og ingen husker det vel mere.

Knud Rasmussen

Grønlandsforskeren Knud Rasmussens far var præst i Lynges, da jeg var barn. Tidligere havde han været præst i Jacobshavn i Grønland. Lige som sin søn talte han det grønlandske sprog og var fortrolig med alt vedrørende grønlandske forhold.

Lynges grønlændere var spændende. Der var næsten altid grønlændere i præstegården. I en flerårig periode var der en familie Rosing. Der var flere børn i familien, bl.a. tre drenge, Peter, Jens og Nikolai, som alle gik i Lynges skole. Det var kvikke børn, der hurtigt lærte dansk både i tale og skrift. Nikolai var min sidemand i skolen. Han blev senere folketingsmand for Grønland og sad i den danske rigsdag i en årrække. Peter blev senere præst i Grønland, og han var tillige Grønlands mest kendte maler. Rosingerne var en kendt familie overalt i deres hjemland og indtog mange offentlige stillinger.

Så var der de to himmelhunde, Henrik og Tobias. De havde været med på en af Knud Rasmussens danmarksekspeditioner og var havnet her nede på en eller anden måde. Det var et par lystige svende, der ikke var nemme at holde styr på. De var meget musikalske og som næsten alle deres landsmænd meget barnlige. I Lynges gadekær ligger der en

stor sten. Vinterdage, når isen dækkede vandet, sad de på stenen og spillede på harmonika og sang grønlandske sange til. Vi børn løb på skøjter omkring dem og sang med og morede os dejligt.

Osaqrak

Så var der fænomenet Osaqrak. Han var ren eskimo og vist nok fra det nordlige Canada og hjembragt af Knud Rasmussen fra en af hans mange rejser. Han lignede en indianer og vakte opsigt, hvor han viste sig. Der var flere interviews med ham i bladene. Blæksprutten kvad om ham.:

Præsten ud i Lynge

han må kunne synge

Kingos vers for Osaqrak

Om nu præsten ud i Lynge foredrog Kingos vers for Hr. Osaqrak, vides ikke; om så var, har han måttet oversættedemtilgrønlandsk, og dette har nok været en vanskelig affære.

Lynge kro

I bogen om Lynge er der et billede af Lynge kro, som den så ud omkring århundredskiftet (1900). Der hørte en stor rejsestald til kroen dengang og desuden en købmandshandel. Begge dele er borte nu. Kroens største handel var med brændevin. Der var to slags, nemlig 7 gr. Og 8 gr. De lå på store tønder anbragt på bukke, som man så tappede direkte af. I mit hjem havde vi et lille anker, der tog fire potter; man regnede i potter dengang. Mangfoldige

gange har jeg trasket ned til Lynge med dette anker under armen med besked om, at jeg skulle have fire potter 15 gr. Det betød jo to potter af hver slags. 8 gr. var fem øre dyrere end 7 gr. Jeg har en lumsk mistanke om, at der var samme slags på begge tønder. Men det er jo noget, der er svært at opklare så længe efter. Sådan en tøndefuld kostede 1,40 kr. Det lyder i vore dage særdeles billigt, men var det egentlig ikke, når man erindrer, at den almindelige dagløn var to kroner. [gr. er udtryk for styrken]

Udflugt med skolen

En gang hver sommer havde skolen udflugt. Der skiftedes mellem Frederiksborg Slot og Coll. Have. Turen til Frederiksborg slot var den morsomste. Den foregik på hestevogne, stillet til rådighed af omegnens gårdejere. Efter rundturen på slottet var der fællesspisning i Heegårds haven nuværende Slotskro. Menuen stod altid på hakkebøf og rødgrød; 50 øre pro persona. Til trods for denne – med nutidens øjne set – meget lave pris, var der dog mange børn, hvis forældre ikke kunne klare denne udgift. Lærer Gram, der var en både praktisk og fornuftig mand, havde oprettet en feriekasse, som betalte for dem, der ikke selv kunne. Alle udgifter vedr. skovturen gik over denne kasse, og ingen vidste, hvem der kom gratis med. Det var en god og nødvendig ordening. Så var der ingen, der så ned på dem, der ikke kunne klare udgiften selv.

Eleverne på Lynge skole.

Blandt dem er Familien Rosings fire sønner (tre forrest i midten og 2. bageste række nr. 4 fra venstre) På vej tilbage til Grønland efter et ophold i Danmark strandede familien hos pastor Rasmussen i Lynge (Knud Rasmussens far), fordi børnene fik en børnesygdom og derfor ikke måtte komme tilbage til Grønland på grund af smittefaren. Faderen, Chr. Rosing, rejste tilbage til Grønland, mens moderen og de fem drenge blev et år i Lynge præstegård..

Lærer Gram ses i bageste række til højre..

Sjælden fugl i gadekæret

I byens store gadekær, der sædvanligvis var befolket med ænder og gæs, slog der sig en forårsdag en rørhøne ned. Det var dengang en meget sjælden og sky fugl. Nu er den almindelig overalt og næsten halvtam som nutidens såkaldte

vildænder, der vrimler overalt. Vi drenge var enige om, at den sjældne fugl ikke måtte forstyrres. Om efteråret, når frosten var på vej, forsvandt vor ven rørhønen. Det er jo en trækfugl. Vi var meget spændte på, om den kom igen om foråret; og det gjorde den i mange år. ”Rørhønen er kommet”, lød det i sko-

len. Så vidste vi, at sommeren var på vej med ferie og andre sommerglæder; skoleferie og lange dage.

Rørhøne

Børnearbejde

Det lyder kønt og var det vel for nogle af os. Men de fleste af os måtte kønt tage del i markarbejdet og pasning af kreaturer. Der var endeløse roerækker der skulle hakkes. Køerne skulle vandes og flyttes. Der var nok at tage vare på.

Jeg ringede med kirkeklokken

Midt i byen, højt på bakken troner Lynge kirke med sit tårn med det spidse, røde tegltag. Anno 1723 står der på siden af det. For nogen tid siden læste jeg i den lokale avis, at den ene klokke var taget ned og skulle til reparation. Om nogen kender disse klokker, er det mig. Mangfoldige gange har jeg ringet solen ned med dem. Klokkeren, som vi kaldte graveren, var en magelig herre, som nødig gad stolpre op ad de mange trappetrin. Han sendte som regel sin søn og mig op for at ringe solen ned. Det gjorde vi gerne. Sommerdage var der en smuk udsigt over byen. Sofus, der var lidt større end jeg, satte den store klokke i sving, og jeg, slog beslag med den mindre. Der var den

hage ved vor ringning, at det gik fint med at få lokken i sving, det var værre at få den standset. Klokkeren hev nemlig os to drenge med til vejs og slog et par små slag ekstra, inden den faldt til ro. Det kunne jo høres over hele byen. ”Nå”, sagde folk, ”Nu har den dovne klokker sendt drengene op at ringe igen”. En sommeraften, vi var oppe som sædvanlig for at ringe, havde præsteforpagterens gamle hankat listet sig op i tårnet. Den sad i et af de åbne glughuller, halvsov og nød aften solen. Da det første klokkeslag lød, vågnede den forskrækket op og sprang lige ud i luften. Der var ligegodt en halv snes meter ned. Nå, den landede elegant nede på kirkegården uden at tage skade. Men op i tårnet kom den ikke mere. Den levede mangan god dag derefter.

Mobile forretninger

Alt, hvad der har med handel at gøre, har ændret sig til det ukendelige siden århundredskiftet, da jeg var barn. Da kørte der handelsvogne rundt på landet med alt muligt, mest fødevarer. Der var vogne med brød, vogne med fisk og nogle med slagterivarer. Vi fik brød fra Bøgeholm mølle. Møllen lever endnu, men handler nu kun med foderstoffer. Hver fredag rullede vognen op for døren og afleverede fem rugbrød á otte pund stykket. Vi var jo ti til daglig, så der skulle noget til. Brødene kostede, kan jeg huske, 42 øre pr. stk. Sigtebrød kostede det samme, men vejede kun det halve. Franskbrød

var ikke i handlen. Dem bagte man selv, men det var ikke hverdagsmad. Hvert efterår rullede den navnkundige ”Professor Horn” op med sild. Han havde fået sit øgenavn på grund af sin mægtige næse. Dengang købte man sild ol-vis; en ol var fire snese + 4 sild i fejltælling. En mærkelig ordning, som for øvrigt var gældende også på grønttorvet i København i mange år. En snes blomkål var 27 stk. Nå, professoren talte sild op, medens han med rivende tungfærd berettede om sine oplevelser på sin handelsfærd. Han var en slags levende avis og morsom at høre på, og kunderne var glade for at høre nyt. Man sagde om ham, at han kun kunne tælle til 70. En ol sild var jo 80 stk., så det var nok ikke uden grund, at der var afsat lidt til fejltælling.

Noget om kosten

Sild er godt, siger man jo. Her i Nordsjælland var det skik hele vinteren at spise kogte, saltede sild til frokost. Der hørte fedtemadder og kartofler til. Der blev sat et stort fad kogte kartofler midt på bordet. Så pillede man selv sine kartofler og smurte en fedtemad til. De voksne fik en snaps til. Det var solid mad. Værsgo’ at hænge i. Sørg for dig selv. Om foråret var der noget, der hed roskilderejer. De var en stor delikatesse og ventet med længsel. Dengang var der ikke som nu rejer hele året.

*Livet er dejligt,
og rejer er godt
de koster halvtredje
mark – en pot.*

Dengang solgte man rejer i pottevis. Halvtredje mark var ungefær det samme som en krone i vore penge.

Uldjyder

Sammen med sildene om efteråret dukkede uldjderne op. I vore dage er der vel nogen, der har set en uldgyde, men sikkert ikke mange. De havde hele forretningen i en stor bylt på nakken – og sikke talegaver! ”Professor Horn” var det rene vand ved siden af dem. Ham, der kom hos os, hed Kræn Jens. Han kunne både danse og synge. Min far sagde engang: ”Det er vel ren uld, det du går og sælger os?” ”Kære Jens Nilen! Har du nogensinde hørt, at der vokser bomuld på fårene?” svarede uldfar. ”Næ, du kan tro, det er den ægte vare lige fra Herningkanten”. Uldjderne var nogle strenge fyre at handle med. De var fulde af løgn og som regel smadder velhavende.

Alt er forandret—og dog

Og, hvad er der så mere at fortælle om Lyngø og fortiden? Intet. Min barndoms rørhøne er vel fløjet til andre lande, og jeg ved ikke, hvem der nu ringer solen ned i de smukke sommeraftner, når solen står lavt i vest og forgylder tårnets vindfløj. Det er dog den samme sol, der lyste for mig, da jeg som barn med skoletasken i hånden mødte op i den gamle rytterskole. Kirkens tårn står nu som dengang. Alt det andet i byen er ikke det samme – og det er jeg selv heller ikke. Om føje tid fylder jeg 94 år.

Hillerød som havneby

Af Lennart Weber

Havnen i Hillerød kan naturligvis ikke måle sig med hverken Göteborg, København eller for den sags skyld Helsingør Havn. Men lidt har også ret, og Hillerøds borgere har gennem årtier klart dokumenteret deres stolthed over byens havnestatus ved at investere i partrederiet, der driver færgerne ”Frederiksborg”, som hvert år fragter i tusindvis af turister og borgere rundt på Danmarks smukkeste sømil.

Der har sejlet færger på Slotssøen i Hillerød i mere end 100 år, og der har været bådfart på søen lige så længe, kongerne har boet i slotsbyen. Og i Hillerød er vi lidt stolte over fortællingen om kong Chr. IV's fødsel, der i henhold til gamle sagn blev født på en ø i Slotssøen. Her er hvad museumsdirektør ved Frederiksborg Slot, Otto Andrup, i 1948 skrev om denne beretning om den kongelige fødsel i 1577:

”Sagnet beretter, at dronningen på en meget varm aprildag – slige kan jo forekomme – i sin besværede tilstand lod sig ro ud på søen af en hofdame for den friske lufts skyld og lagde til ved en lille ø med en tornebusk i Lille Slotssø. Hun lagde sig til hvile og faldt i søvn. Hofdamen led også af varmen og kom i tanker om hofkælderens svale køling, hvor hver på slottet til enhver tid kunne få en læskedrik, og derfor listede hun stille, da dronningen

faldt i slummer, båden ud. Hvor længe vederkvæelsen i kælderens har varet, får være usagt, man da hun kom tilbage, havde dronningen under tornebusken født sin første søn, Christian IV.”

Historiens fakta skal ikke her efterprøves. Til gengæld ved vi, at det ældste bykort fra Hillerød, Resens kort fra 1670, viser den lille ø med tornebusken, og på kortet har Resen skrevet ”Tornebusk af Frederik II sat”.

Øen med tornebusken

Samme Otto Andrup er kilde til fortællingen om, at Chr. IV, fik en grundig indføring i søfart på netop Slotssøen i Hillerød. Otto Andrup skrev om dette i 1948:

”En del af Christian IV's opdragelse fandt sted og flere af hans ungdomsår henlevedes på Frederiksborg, ikke mindst under formynderregeringen. På Slotssøen lagdes efterhånden en række orlogsskibe, for at prinsen der, i stedet for i de store byer København og Helsingør, med ro kunne sætte sig ind i skibenes konstruktion og takkelage.”

Takkelage er skibenes tovværk, master m.v. Otto Andrup fortæller ikke noget om skibenes størrelse, men det har uden tvivl været mindre kopier af de rigtige orlogsskibe.

Der findes et utal af tegninger af skibe på Slotssøen, og det er tyde-

ligt, at der må have været en form for båd fart fra Torvet i Hillerød til slottet. På et af de gamle bykort fra 1870 er der ved Torvet en tydelig markering af ”bådeleje”.

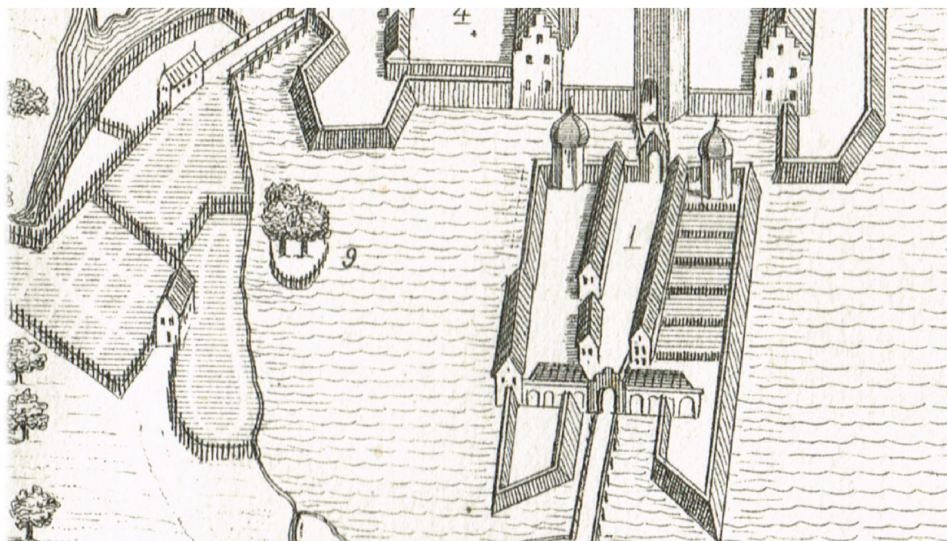
Når man ser på de store flotte tegninger, der viser fredsforhandlingerne mellem Danmark og Sverige i slutningen af 1600'tallet som afslutning på den store krig kan man se et utal af skibe sejle rundt på Slotssøen.

Der findes også flere interessante

Men selvom det skulle være visse af fortidens tegnere, der har været på vildspor, så er det i dag ganske morsomt at se disse gondol tegninger. Bl.a. har advokat Peter Scheibel en imponerende samling af gamle tegninger med Frederiksborg Slot og skibsfarten på søen.

Færgefoto fra 1890

Færgefart i mere moderne form er startet for mere end 100 år siden. Det ældste fotografi af en færgesø er fra 1890, og der har sejlet flere færger rundt på Slotssøen.

Udsnit af Resens kort

tegninger med gondoler. Det er i dag svært at forestille sig, at der har sejlet gondoler rundt på Slotssøen.

Den nuværende færgesø er fra 1952 og bygget på Helgoland Skibsværft i Helsingør. Og der ligger i sig selv et stykke spændende lokalhistorie gemt i denne

færge, som man kan læse mere om i det jubilæumsskrift ”Færgen kom i havn”, som Partrederiet Slotssøen udgav i 2013.

Motorbaaden, Frederiksborg Slotssø

borg var hjemmehørende i Hillerød. Det ”lugter” igen lidt af en havneby

Oprindeligt skulle den lille færge have været bygget som en redningsbåd på Nakskov Skibsværft i 1949, hvor ØK havde bestilt nye redningsbåde til skibet Jutlandia. Men inden redningsbådene blev bygget, kom krigen i Korea, og det blev i december 1950 besluttet, at Jutlandia skulle udrustes som et hospitalsskib og sendes til Korea. Oprindeligt havde Jutlandia plads til 139 personer, men nu skulle der gøres plads til 600 personer, og derfor skulle redningsbådene været noget større end oprindeligt planlagt.

I stedet blev færgen Frederiksborg bygget på Helgoland Skibsværft i 1951-52 og den 5. juli 1952 blev der udstedt et ”Dansk Nationalitetsbevis”, hvoraf det fremgik, at motorfærgen Frederiks-

Skibsreder Børgesen.

Det var skibsreder Viggo Holger Børgesen, der købte færge. Han havde i nogle år drevet færgefarten på Slotssøen samt en bådudlejning af robåde. Nu fik han en ny færge, og den blev indsat i sommeren 1952. I 1967 solgte han rederiet til Vagn Bjørvig Hansen, der drev færgefarten indtil 1987.

På det tidspunkt var færgefarten inde i en mindre krise med økonomiske problemer, og der blev i Hillerød startet en ny virksomhed, ”Partrederiet Slotssøen”, som i 1988 overtog færgen.

Rederimøder med dansegulv

Færgefarten på Slotssøen har været en af mange aktiviteter, der har samlet borgerne i Hillerød. Flere hundrede partredere husker med glæde

tilbage til de første år i rederidriften hvor de årlige rederimøder foregik på Posen i Hillerød. Det var en folkefest uden lige med levende musik og dans på et særligt trægulv, der i dagens festlige anledning var lagt ud på græsset på det folkelige mødested.

Og selvom færgefarten siden 1988 har været klaret med hjælp fra frivillige skippere, der har bestået Søfartsstyrelsens strenge krav til uddannelse, så er færgefarten en kæmpe succes.

I flere år var færgefarten en fast bestanddel af DSB's kæmpe køreplan over al tog-, skibs- og bustrafik i Danmark, og Færgen *Frederiksborg* havde rute nr. 1515 og stod lige foran Hundested-Grenå færgen.

Da Spanien i 1986 blev medlem af EU sammen med Portugal udgav man en serie tændstikæsker med et motiv fra hvert af de 12 EU-lande.

Umiddelbart vil mange nok tro, at det var den lille havfrue, Tivoli eller H.C. Andersen, der var motivet. Men NEJ, det var færgen Frederiksborg og Frederiksborg Slot, der vises på den spanske tændstikæske. Det er da morsomt, og med til at bestyrke opfattelsen af Hillerød som en vigtig havneby.

Der har gennem mange år været mange spændende aktiviteter på den lille færg. Tusindvis af turister har nydt turen rundt på søen, flere par er blevet viet på færgen, der har været særlige ture med visesang og underholdning. Og så var der lige episoden 1999. På forsiden af Hillerød Posten kunne man få dage før 1. april læse, at færgen var blevet ombygget, så den nu var dobbelt så stor. Og færgen havde fået lov til at sælge toldfrit spiritus og cigaretter. Avisen inviterede læserne til en lille reception 1. april. Der kom ca. 400. Halvdelen var sure og resten fik en morsom oplevelse.

B

Afsender: Frederiksborg Amts Historiske sekskab ved Margrethe Krogh, kildedalen 3, 3400 Hillerød

Udflugt til Salpetermosen ved Hillerød

Onsdag den 20. maj 2015 kl. 14.00

Mødested: Salpetermosevej 42

Arkæologerne har gravet ivrigt på den grund, hvor det nye supersygehus skal bygges. De har gjort mange spændende fund.

Arkæolog og museumsinspektør ved Museum Nordsjælland Esben Aarsleff vil guide os rundt i området og berette om resultaterne.

Der er ikke tilmelding, så bare duk op, hvis du har tid og interesse. Og tag evt. en gæst med.

Terrænet kan være udfordrende for gangbesværede. Fodtøj efter vejret.

Pris: Turen er gratis.

Busudflugt til borgcentret i Vordingborg

Søndag d. 13. September 2015 kl. 08.00—ca. 17

Møde: Trafikpladsen på Carlsbergvej ved Hillerød station

(Kom gerne i god tid, så vi er klar til at køre kl. 08.00.)

Borgcentret er et museum opbygget efter de nyeste principper og med brug af moderne teknologi. Det omfatter en indendørs udstilling, som fortæller historien om middelalderens borge, konger og magt. Udendørs byder stedet på det store borgterræn med det berømte Gåsetårn, som man kan gå op i. Vi bliver hver udstyret med en Ipad som guider os inde, og ude får vi også en ”levende” guide.

Undervejs på såvel ud- som hjemturen gøres et kortere ophold ved et interessant, historisk sted. Bestyrelsen byder på en kop medbragt kaffe på udturen.

Pris: 550 kr. pr. person, betales i bussen og dækker bustur, indgang på centret, guidning og en frokostenretning med en øl/vand/glas vin på stedets café.

Bindende tilmelding på fahs.post@gmail.com eller til Niels Nielsen på tlf. 4752 8408 senest lørdag d. 29. august